

програм можуть існувати дипломи професійного, дослідницького та кар'єрного магістра [1].

Існує дуже багато пропозицій щодо шляхів удосконалення навчання і методики викладання у вищій школі, а саме в магістратурі. Такі пропозиції висловлюються роботодавцями, науковцями, педагогами, а також студентами.

Так, нами було проведене анонімне опитування студентів-юристів магістратури щодо їхнього бачення шляхів покращання підготовки магістрів. Узагальнивши отримані результати, можна зазначити такі основні пропозиції студентів:

- 1- Зменшити розрив теорії і практики при вивченні правових дисциплін;
- 2- Зменшити кількість навчальних дисциплін;
- 3- Включати до навчальних планів підготовки фахівців навчальні дисципліни, які студенти зможуть обирати самостійно;
- 4- Більш широко застосувати інноваційні методи навчання;
- 5- Заохочувати студентів, які поєднують навчання із роботою за спеціальністю.
- 6- Підвищити рівень викладання деяких викладачів.

При вивченні правових дисциплін важливим є не тільки засвоєння теорії, а й використання набутих знань на практиці. Досить часто студенти при наявності теоретичних знань не можуть застосувати їх на практиці. Тому зменшення розриву теорії і практики є дуже важливим фактором, який допоможе студентам при працевлаштуванні і в процесі виконання своїх професійних обов'язків.

Часто в магістратурі викладається дуже велика кількість навчальних дисциплін, багато з яких практично повністю повторюють навчальні дисципліни, які уже вивчалися студентами у процесі здобуття ними освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, тому студенти вважають недоцільним їх повторне теоретичне вивчення. Такі навчальні дисципліни можна замінити на спецкурси, які допоможуть студентам краще орієнтуватися в актуальних питаннях правозастосування і напрацювати вміння у вирішенні практичних проблем майбутньої професійної діяльності.

Студенти магістратури - це той прошарок студентської молоді, який уже має диплом про вищу освіту. Вступаючи до магістратури для здобуття вищого освітньо-кваліфікаційного рівня, він прагне удосконалити свої знання, а також реалізувати їх на практиці.

На думку студентів магістратури, імперативні методи навчання є недоцільними, їх потрібно зацікавити і пояснити необхідність і доцільність вивчення певного матеріалу. Також студенти часто розчаровуються у викладачах, які подають на заняттях уже відомий більшості аудиторії матеріал чи використовують застарілу інформацію. Викладач повинен бути завжди краще ознайомлений з правовою ситуацією і повідомляти на своїх заняттях тільки точну і вірну інформацію, йому потрібно завжди контролювати оновлення законодавчої бази, щоб не попадати у ситуації, коли студенти коригують інформацію, яку він подає.

Отже, навчання у магістратурі має свою специфіку і тому висуває особливі вимоги як до формування навчальних програм, так і до методів викладання та до особистості викладача.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.02.2010 р. №99 «Про затвердження Концепції організації підготовки магістрів в Україні».
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. N 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікації».

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ОСОБИСТІСНОЇ СВОБОДИ В КОНТЕКСТІ МОРАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Рева Олена Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Цивілізоване ставлення до власних прав і свобод, усвідомлення тези про те, що «моя свобода закінчується там, де починається свобода інших людей», почуття відповідальності за надані суспільством права і свободи

виступають одними з центральних морально-правових компонентів в структурі правової психології особистості [1].

Сучасна філософська антропологія висуває ряд нових підходів до тлумачення поняття «свобода». Зокрема, це відмова від абсолютизації понять свобода і необхідність, персоніфікація та індивідуалізація свободи, а також розгляд структури свободи, необхідності та діалектики їх структурних взаємодій. Традиційно свобода визначається як свідомий вибір людиною (суб'єктом) варіанту або лінії своєї поведінки в даній ситуації відповідно не тільки до змісту зовнішніх обставин, але й стану свого духовного світу. Подруге, свобода - це здатність людини «вийти» за межі реальної ситуації, спроектувати іншу ситуацію та інший свій внутрішній стан, а також організувати практичну діяльність по досягненню цього іншого. В історії людської думки це поняття пройшло тривалу еволюцію - від заперечливого «свобода від...» до позитивного «свобода для ...». Філософія свободи людини була предметом роздумів І.Канта і Г.Гегеля, А.Шопенгауера і Ф.Ницше, Ж.-П. Сартра і К.Ясперса, М.Бердяєва і В.Соловйова. Свобода розглядалась у співвідношенні із необхідністю, зі сваволею й анархією, із рівністю та справедливістю.

Розкриттю змісту особистісної свободи перешкоджають застарілі та вузькі трактовки категорії «свободи». Зокрема, відома за трудами Спінози, Г.Гегеля, Ф.Енгельса інтерпретація свободи як пізної, усвідомленої необхідності. Пізнання необхідності - важлива, але не єдина сторона свободи. Діючі особистості необхідні знання не тільки про закономірності, які обов'язково виконуються, але й про можливі варіанти розвитку подій. Врахування цих варіантів дозволяє спланувати та виконати дію, яка допоможе реалізувати найбільш бажане і, тим самим, посправжньому проявити свою свободу. Отже, усі знання - лише передумова вільної дії.

Також характерною є трактовка свободи як свободи вибору. При цьому мається на увазі як зовнішня свобода (надання людини можливості вибору), так і внутрішня особистісна (здатність людини здійснити цей вибір). Багато філософів звертають увагу на те, що справжня свобода не тотожна і не зводиться до свободи вибору, а вибір є тільки моментом свободи.

Так, за Г.А.Балом, свобода - це сукупність зовнішніх та внутрішніх (якщо мова іде про психологічну свободу) умов, що сприяють гармонійному розгортанню і прояву різнобічних можливостей людини. Ф. Ніцше, Е. Фромм, І. Л'їн, Г. Балл розглядають два аспекти свободи. Виокремлюється зовнішня, «негативна» свобода, або свобода «від», а також внутрішня, «позитивна», - свобода «для». Зовнішня свобода - це свобода, надана індивіду середовищем, вона виявляється у відсутності зовнішніх обмежень, а внутрішня - це свобода, використана ним самим при визначенні особистої позиції, здійсненні вибору, вчинку. Предметом психологічного вивчення стає саме внутрішня (психологічна, особистісна) свобода людини. Г Балл розглядає поняття внутрішньої й особистісної свободи як синоніми. О. Дергачова в емпіричних дослідженнях вивчає внутрішню свободу через феномени «особистісної автономії», С. Мадді - через «життєстійкість», Д. Леонтьєв - «особистісного потенціалу», С. Нартова-Бочавер - «психологічної суверенності», Е. Десі, Р. Райан - «внутрішнього локусу каузальності».

Психологічні визначення свободи досить різноманітні. Вона розуміється як властивість суб'єкта, що полягає в його здатності до «самоспричинення» і самодетермінації; як рівень буття, що характеризується можливістю «бути суб'єктом і не бути об'єктом»; як особливий акт покладання особистістю себе як причини змін у світі; як специфічна форма активності, що характеризується усвідомленістю, ціннісним опосередкуванням та містить «можливість ініціації, зміни або припинення суб'єктом своєї діяльності у будь-якій точці її перебігу»; як усвідомлення, переживання та змінення людиною меж простору своїх віртуальних можливостей [2]. У більшості наведених визначень свобода постає як певна функціональна характеристика, оскільки визначає загальний принцип, або механізм функціонування психічної активності людини, а не її змістові (сміслові) особливості. Цей механізм полягає у самодетермінації, тобто свідомому, рефлексивному визначенні до регулюванні суб'єктом змісту, напрямку і процесу особистої активності (поведінки, діяльності, життєдіяльності) на підставі внутрішніх мотиваційних, цільових та ціннісно-

сміслових чинників при опосередкованому впливі зовнішніх факторів, внаслідок чого активність є відносно незалежною від них. Таке розуміння свободи є найширшим, оскільки вона тут розглядається як невід'ємна властивість «онтологічного» суб'єкта, його базова антропологічна характеристика. На думку Ж.- П. Сартра, в цьому сенсі свобода існує в кожній людині, причому існує завжди, і людина «приречена бути вільною». Отже, свобода постає потенційною і водночас актуальною здатністю людського суб'єкта не тільки відображати світ і відповідати на його впливи, а й творити його, бути автором, виступати причиною змін у ньому та в собі.

Важливим для вивчення особистісної свободи є визнання того факту, що в реальному процесі життєдіяльності не кожна пересічна людина може виявляти, її як свою здатність або функцію. Має місце певне протиріччя між свободою «як сутнісною здатністю буття індивіда» та її проявом у «конкретному індивідуальному бутті».

Тим самим, як зазначає Д. Леонт'єв, свобода властива тільки людині, але не кожній. Люди можуть бути внутрішньо невільними, коли не розуміють діючих на них зовнішніх і внутрішніх сил, мають нерозвинені сенсожиттєві орієнтації та виявляють нерішучість, нездатність побороти несприятливі обставини, вийти із ситуації, втрутитися, в якості активної діючої сили в те, що з ними відбувається.

А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Фромм, І. Ялом та інші пов'язують свободу з позитивним образом людини та розглядають її як важливу умову повноцінного функціонування особистості. Людина, яка має свободу, відкрита світу, довіряє собі й впевнена в собі, усвідомлює та реалізує свої можливості, приймає самостійні та відповідальні рішення, здійснює свідомі вибори в рамках існуючих норм і правил. Досягнення саме такого рівня особистісного розвитку людини буде створювати базис її правомірної поведінки та забезпечувати надійні взаємовідносини особистості з правовою системою, що виключають її неправомірну поведінку та обумовлюють правильне вирішення нею правових питань.

Список використаних джерел

1. Юридична психологія: підручник / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.: заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. - Вид. 2-е, доопр. та доп. - К.: КНТ, 2008. - 352 с.

2. Шведьдіна О. Проблема волі та особистісна свобода в юнацькому віці // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. - 2011. - №3. - Ст. 167 - 172.

ОСОБИСТІСНІ ВЛАСТИВОСТІ ПРАВознавців ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЇХ ПРОФЕСІЙНОДІЯЛЬНОСТІ

Ніколенко Дмитро Олександрович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Психологічне вивчення трудової діяльності дозволяє не тільки обґрунтувати шляхи, методи і засоби удосконалення діяльності, але також досліджувати фундаментальні явища психіки (формування суб'єкта праці, розвитку здібностей, становлення особистості професіонала і т.п.).

Сукупність якостей та властивостей особистості, що зумовлює стан змобілізованості психіки, функціональних резервів організму до безпосереднього здійснення найбільш доцільних, актуальних, безпомилкових та обґрунтованих дій, додержання правових та етичних стандартів в діяльності визначає професійну надійність фахівця. Рівень пізнавальної активності, сформованість пізнавальних потреб та спрямованість їх змісту є провідним критерієм професіоналізму правознавця.

Особливого значення проблема пізнавальної діяльності людини її рівень, якість, структура та форми прояву, закономірності і механізми реалізації набуває в процесі юридичної діяльності та підготовки правознавців. Складна інтелектуальна трудова діяльність правознавців відрізняється цілим рядом специфічних особливостей і висуває перед ними різномірний комплекс вимог. Успішне вирішення основних професійних задач по створенню, забезпеченню і захисту прав, свобод і законних інтересів громадян нерозривно пов'язане з комплексним та систематичним вдосконаленням рівня і якості